

הרוח שבין מפת פלסטין לבין מפת הנכבה

כשאיתן הביא לנו את מפת הנכבה לבית שלי בכפר קרע התברר לנו שהישוב שלנו חסר בה בקטגוריה של ישוב קיים שכבר גירוש חלקי או זמני ב-1948. לא נורא, עכשיו יש סיבה טובה לעשות גרסה נוספת ומשופרת של המפה, ואז כשאחלק אותה אוכל לספר שכפר קרע היא אחת הסיבות לכך שהמפה הזו נעשתה.

אני למדתי ערבית באמצעות מפת פלסטין שהיתה תלויה על הקיר בבית. זו מפה שיצאה לאור בשנת 1989, ע"י עמותת אלדירסאת אל ערביה בירושלים וכתוב עליה "פלסטין כפי שהיתה ב-1934". מגיל חמש, בכל יום הייתי עולה על הספה ומצביע על מילה ושואל את אימא "מה כתוב כאן?" לא הוזכרה בה המילה נכבה ולא היו בה שני צבעים ולא נקודות בגדלים שונים לפי גודל הישובים כמו במפה שאנחנו מדברים עליה היום. למדתי לקרוא בה וידעתי שזו מפת פלסטין, זאת המציאות. נמצאים בה כל הישובים שהיו בשנת 1934 ללא הבדל בין פלסטיני ליהודי. כל יום קראתי בה. את "כפר קרע" למדתי ראשון כמובן. אחר כך עברתי לשכנים. הגעתי לכפר קניר, שעל חורבותיו התרחב קיבוץ רגבים. כל יום אני עובר בקניר, בדרך לרכבת בבנימינה. כל יום אני חושב על קניר ועל המפה ונזכר שאת המילה נכבה למדתי באמצעות קניר, בעזרת המפה. שאלתי את אימא איפה קניר והיא אמרה "היה קניר ועכשיו כבר אין, לך תשאל את סבתא שלך". הלכתי לסבתא שלי ושאלתי והיא סיפרה מה היו עושים אנשי קניר בכפר קרע ומה אנשי כפר קרע עשו בקניר. התחילה לספר לי על הילדים שהכירה בזמן ילדותה. עד היום כשאני עושה ריצה באזור אני עובר בקניר ומדמיין לי... כשאני רואה נשים צעירות הולכות שם אני חושב על בנות קניר היפות.

היום שוחחתי עם סבתא שלי שוב. הבאתי לה את המפה. היא לא יודעת קרוא וכתוב ערבית או עברית. אמרתי לה שיהודים יצרו מפה בעברית שיש בה את כל מה שקרה בנכבה. היא אמרה "מה הם לא מתביישים וגם מספרים על עצמם?" בסתחוש? אוכרא ביח'ארפו ען חאלהום? ואז היא דיברה על הישובים שהיו ונהרסו בלשון הווה. שמת לי לב לזה רק אחרי השיחה איתה. אני דיברתי איתה בעבר והיא ענתה בהווה. שאלתי אותה גם על העתיד "אולי יחזרו הפליטים?" היא פסימית לגמרי, אין לזה סיכוי לדעתה.

בדומה אליה כך גם אבו עיסאם, המורה המוערך והמבוגר ביותר בכפר קרע, שלימד עברית. הראיתי לו את המפה. הוא פתח אותה, שם את המשקפיים, הסתכל, הוריד את המשקפיים ואז שמת לי לב שהוא מעלה ומוריד את המפה כי מסתכל בהשתאות על הכותרת "מפת הנכבה" בעברית. הוא שאל אותי "כתוב פה נכבה בעברית, איך זה?" שאלתי אותו מי לדעתך כתב את המפה הזו? אמר לי "אלה בטח הקומוניסטים". ואז התחיל לספר סיפורים על מה חווה בנכבה, הוא היה בן עשרים בערך. הוא ומשפחתו גורשו ליעבד, בגדה המערבית, לא רחוק מאם אל פחם. ושם, בגלל איזה בלבול בשמות, הצבא העיראקי עצר אותו, יחד עם עוד כמה חברים, בחשד לשיתוף פעולה עם ישראל. הוא נכלא לשבעה חודשים. הכלא, בנוסף להיותו פליט שאיבד הכל, הכניס אותו ליאוש עמוק והוא התנתק מאנשים. רק אחרי שכל תושבי כפר קרע חזרו ב-1949, אחרי 11 חודשי גירוש, הוא חזר לתקשר עם סביבתו. על מפת הנכבה בעברית לא היה לו משהו חיובי לומר כי אף אחד לא ישתמש בה לדעתו. מה שעוד משותף לו ולסבתא הוא שמבחינתם היהודים הם קבוצה אחת שהזהות שלה נקבעה ב-1948, ללא שום הבדלים בין אלו שבעד הגירוש לבין אלו שלא.

שאלתי את נהג המונית בדרך לכאן על המפה הזאת. הוא אמר "לדעתי זאת מפה שתקבע" אמר "ילכו לפליטים מכל כפר וישאלו אם רוצים פיצויים או רוצים לחזור." שאלתי אותו אם בעד שיחזרו ואמר "כן בטח, הם צריכים לחזור." הייתי שמח כל כך, אבל אז הבנתי שהוא בעצמו פליט צ'צ'ני. הוא דיבר מכאב ליבו, כך שאינו ממש מייצג את כלל נהגי המונית.